

що знову змикає своє свічадо над впадлим у неї уламком скелі, білим черепом, сточеним зеленню» [2, с. 254]; «Ох, хіба ж не так само – як в танці чи повільному трансі ти «лабала» колись непотрібні нікому слова?...» [1, с. 46].

Показовим для мови поезії автора є ускладнені синтаксичні конструкції з різними модифікаціями лінійно-динамічних структур. Ускладнення відбувається шляхом нанизування кількох дієслівних основ, а також нанизування власне порівнянь, тобто об'єктів порівнянь: «...Кулі дзвенять, о мій хлопче, вирують і грають, як струни, як найпрекрасніша музика, душу виймають із тебе!..» [1, с. 133]. Нанизування об'єктів порівнянь роблять поезію розлогою, фіксує потік асоціативно-образного мислення, демонструють гнучкий синтаксичний, художньо-довершений лад написання, природні переходи від спостереження до психологічних й внутрішніх роздумів.

Порівняльні конструкції у поезії свідчать про значну варіантність структурних різновидів. Окрему групу становлять безсполучникові лінійно-динамічні структури порівняння.

Безсполучникові лінійно-динамічні структури виражені такими способами творення: 1) орудним відмінком; 2) аналітичним способом творення; 3) порівняльною модальністю.

Найпростішими з ряду структурних типів мовних одиниць, які виражають ознаки предметів або дій у зіставленні, вважають **орудний порівняльний**. Насамперед це порівняння, утворені за допомогою орудного відмінка іменника, з яким хтось або щось порівнюється. Орудний відмінок у поєднанні з дієсловом підсилює динамізм, внутрішню напруженість висловлювання. У ньому визначальне значення має не форма, а лексичне наповнення, наприклад: «...І знову вірш набухає в мені **виноградомі слів**, і я – його оболонка» [2, с. 8].

Ще одним способом творення порівнянь в українській мові є **аналітична конструкція**, яка містить слова бути схожим, здаватися, нагадувати, зробитися тощо, лексичне значення якої передає асоціативний зв'язок між явищами, часом вказує на близьку, відносну подібність двох понять [4, с. 105]: «Цілу ніч тепер стрімголов чвалуватиму, доки голова тобі зробіться **каменем**, подушка – **дерном**, стугоніючи стукотом» [2, с. 260]. Аналітичні форми порівнянь дозволяють автору розгорнути метафоризовані асоціативні образи в текстах, які спрямовують увагу читача на важливі ідейні засади поезії: «Але була зима – й моє життя, розпластане лежало, **подобою незнаній держави**, де «леви водяться» [2, с. 189].

Однією з найбільш уживаних безсполучникових порівняльних формул у поезії є **порівняльна модальність**, виражена порівняльним присудком. Порівняльний присудок фіксує дію чи ознаку за схожістю, показником порівняльної модальності в такому присудку (простому чи складеному дієслівному або в складеному іменному) є порівняльна частка **ніби, наче, нібито та ін.**: «Цей простір нас прийняв не вмів і не хотів: судоми світла в напливах хмар дорогою – були **немов блювотний позов красвиду звільнитися од нас**» [3, с.17].

У поезіях є речення, порівняльні конструкції яких виражені **іменним складеним присудком**. Речення такого типу використані автором з метою надання висловлюванню експресії. Між підметом та іменним складеним присудком у такому випадку ставиться тире: «А ще зірки – **тверді, неутравні. Дотик – як опік, пече і саднить**» [2, с. 259]; «Кімната – **мов акваріум півтіней, підсвітлений мосяжним сонцем лампи**» [2, с. 31].

У творах Оксани Забужко є **порівняльні конструкції, приєднані словами як, мов, мовби, немовби, які вжиті у ролі часток**, що є також порівняльною модальністю. Зокрема, : «Я знов це зробила. Що десять років мені це вдається – **я щось мов ходяче диво**» [2, с. 268]; «А досвід собі лив **мов із цебра**» [1, с. 69].

Отже, структурний аналіз порівняльних конструкцій дає змогу виявити образну місткість та емоційний потенціал, експресивне забарвлення порівнянь, що увиразнюють зображуване та ускладнюють поезію асоціативними уявленнями. Лінійно-динамічні структури порівнянь свідчать про значну варіантність структурних різновидів. З погляду естетичної ваги порівняння у текстах є стилістично вагомими, свіжими і влучними, вони органічно вплетені в поезію. Аналіз фактичного мовного матеріалу дає підстави твердити, що порівняння у поезії Оксани Забужко досить продуктивна мовна категорія, економічна, стилістично-образна, стилістично-насичена, використовується як один із образно-художніх засобів відтворення дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Забужко О. С. Диригент останньої свічки [текст] : поезії / О. С. Забужко. — К.: Радянський письменник, 1990. — 143 с.
2. Забужко О. С. Вірші: 1980–2013 [текст] : поезії / О. С. Забужко. — К.: Комора, 2013. — 304 с.
3. Забужко О. С. Автостоп [текст] : поезії / О. С. Забужко. — К.: Український письменник, 1994. — 95 с.
4. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови у світлі граматики / І. К. Кучеренко – К.: Видавництво Київського університету, 1959. — 105 с.

Бойко С.

Науковий керівник – доц. Петришин Г. Р.

СОЦІОКУЛЬТУРНА РЕАЛЬНІСТЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

В різні часи і різні епохи поняття «культура» трактували по-різному: спочатку як спосіб обробки землі в сільському господарстві, потім як похідне штучне утворення, яке далеке від природності та досконалості, а вже згодом «культура» як термін отримала своє сучасне трактування.

Культура – це не лише сукупність матеріальних і духовних цінностей, а й діяльність людей, спрямована на їх створення, збереження та поширення. Саме культура є своєрідним індикатором «олюдненості» того чи іншого суспільства. Вивчення її місця і ролі в певному соціумі дає змогу чи не

найповніше дослідити та прослідкувати динаміку розвитку цього соціуму та ефективно запроваджувати програми щодо покращення економічних, політичних та інших аспектів життя.

Становище культури в Україні залишає бажати кращого. На жаль, в нашому суспільстві й досі збереглася «есересерівська» традиція впливу на перебіг культуротворчого процесу. Розуміння культури як явища вторинного, епіфеноменального, принцип залишковості у фінансуванні – все це не найкращим чином впливає на соціокультурну ситуацію загалом.

Сучасна культурна ситуація в нашій країні є складною та неоднозначною. Але вже зараз можна визначити тенденції, які спостерігаємо у вітчизняній соціокультурній реальності.

1. Деїдеологізація культури та ліквідація державної монополії на неї призвели до збільшення свободи творчості і вибору у сфері культури. Але негативним аспектом таких змін є різке зниження рівня якості культурної продукції (літератури, співу, освітніх послуг), що пов'язане з відсутністю належного контролю за нею.

2. Має місце посилення інтересу до культурної спадщини народу, а саме до релігії та церкви.

3. Послаблюється інтерес до читання, різко зменшується рівень відвідуваності культосвітніх установ (бібліотек, театрів, музеїв), віддається перевага візуальним формам сприйняття навколишнього світу, зокрема телебаченню. Це негативна тенденція, оскільки саме через мас-медіа здійснюється потужний прихований тиск на людей.

4. Відбулися зміни й у мовному середовищі. Загальний рівень грамотності залишається низьким, популяризується обсценна лексика, суржик.

5. Зростання в побуті елементів антикультури (наркоманії, злочинності, корупції, рекету, проституції, порнографії, патологічних нахилів тощо).

Вищеперелічені тенденції дають змогу стверджувати, що необхідною передумовою соціально-економічного зростання української держави є підвищення культурного рівня населення [1, с.419].

Культура не лише поступово стає для соціологів головним інструментом пояснення поточних соціокультурних трансформацій, але й важливою передумовою соціально-економічного зростання суспільства, мірою соціального прогресу чи регресу [2].

Значення культури для різнобічного розуміння поведінки людини більше не заперечується ніким. Особливо це актуально в соціальному аспекті. Культура є основою і водночас результатом поведінки, обмежуваними рамками.

Але не варто оминати увагою роль особистості, людської індивідуальності у культуротворчому процесі. Саме людина є рушієм розвитку, створення матеріальних і нематеріальних надбань. Останні ж не можна диференціювати за матеріальністю-нематеріальністю, бо не завжди одне виключає інше. Це можна показати на прикладі з мистецтва. Книги є матеріальним надбанням, але водночас в них закладено певну ідею, зміст, цінності, а отже й частина духовного надбання автора, яким він ділиться з читачем.

Єдина людська культура складається з безлічі різних видів і типів культур, які роблять свій певний внесок до загальнолюдської культури, і без кожної з них картина культури була б неповною. Усі культури необхідні, повноцінні і взаємозамінні. Жоден культурний процес не можна оцінити однозначно і категорично у термінах "добре — погано", особливо якщо йдеться про сучасну культурну ситуацію в нашій країні, оскільки, по-перше, вона надзвичайно складна і суперечлива, а по-друге, ще не має повної ясності щодо глибини і масштабів змін, що відбуваються у суспільстві [1, с.418].

Вивчення і дослідження соціокультурної реальності в сучасній Україні дає можливість проаналізувати культурний рівень суспільства, аби повною мірою задовольнити його потреби, підняти економічне становище та підвищити загальний культурний рівень населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лукашевич М. П., Туленков М. В., Яковленко Ю. І. Соціологія. Основи загальної, спеціальних і галузевих теорій: Підручник. – К.: Каравела, 2008. – 544с.
2. Освіта в Україні та закордоном. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12595/>

Жирук О.

Науковий керівник – доц. Дідук-Ступ'як Г.І.

ДОСЛІДНИЦЬКІ ЗАВДАННЯ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЇ У 6 КЛАСІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Як свідчать дані Державного стандарту базової і повної середньої освіти в умовах реформування шкільної мовної освіти, яке відбувається в контексті розвитку творчої особистості, формування в неї гуманістичного світогляду, комунікативної компетентності як невід'ємного складника структури змісту освіти і цілісної системи, сучасна парадигма навчання української мови передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного й писемного мовлення, базовими вміннями і навичками використання мови в різних сферах і ситуаціях спілкування [1]. Комунікативну компетентність визнано стратегічно важливою для мовного компонента шкільного навчання. Тож актуальним залишається питання аналізу функційних резервів мовних одиниць, у тому числі й морфологічних, у яких сукупність репрезентативних ознак граматичних категорій визначає їхні первинні й вторинні функції - категоріальні й контекстні.

Основні питання вивчення граматичної будови мови в лінгвістичному аспекті досить широко висвітлено в дослідженнях В.Бабайцевої, М.Баранова, С.Бархударова, О.Дудникова, О.Пешковського, М.Поспелова, О.Текучова та ін. Лінгвістичні основи навчання граматики (морфології і синтаксису) української мови в